

تقلب و حسابرسی تقلب

کریم ادهمی

کارشناس ارشد حسابداری و مدرس دانشگاه

حسین خواجهی

کارشناس ارشد حسابداری و مدرس دانشگاه

حاضر به عنوان یکی از دروس اصلی حسابرسی در بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان تدریس می‌شود. در این مقاله روند پیدایش حسابرسی تقلب را بررسی می‌کنیم و سپس به بیان اصول و ویژگی‌های منحصر به فرد حسابرسی تقلب می‌پردازیم.

دعای جدی بر علیه حسابرسان است. در واقع حرفه‌ی حسابرسی سعی می‌کند با این شیوه و عملکرد، اعتماد خود را نزد جامعه حفظ کند. یکی از مهم‌ترین تحولاتی که در این زمینه رخ داد، پیدایش نوعی از حسابرسی به نام حسابرسی تقلب است. حسابرسی تقلب در حال

از زمان پیدایش حرفه‌ی حسابرسی تا به امروز، مسئولیت حسابرسان نسبت به تقلب نوسانات زیادی پیدا کرده است. چیزی که هم اکنون شاهد آن هستیم افزایش مسئولیت حسابرسان نسبت به تقلب است که این امر به علت افزایش و گسترده‌گی روز افزون تقلبات و طرح

نوسان مسئولیت حسابرسان در مورد کشف تقلب

از زمان پیدایش حرفه‌ی حسابرسی تا به امروز، اهداف و شیوه اجرای حسابرسی نسبت به کشف تقلب تغییرات زیادی کرده است. این موضوع منجر به تغییر مسئولیت حسابرسان در این دوران شده است. می‌توان از این منظر حرفه‌ی حسابرسی را به پنج مرحله تقسیم کرد:

مرحله اول: قبل از سال ۱۹۲۰ - کشف تقلب، هدف اصلی

کشف تقلب پیش از سال ۱۹۲۰ به عنوان هدف اولیه و اصلی حرفه‌ی حسابرسی شناخته می‌شد. این مطلب با بررسی متون حسابرسی آن زمان کاملاً آشکار می‌شود. برای مثال در کتاب حسابرسی لورنس آر دیکس (۱۸۹۲) عیناً این عبارت به‌کار رفته است: "اهداف حسابرسی به شرح زیر است: ۱. کشف تقلب، ۲. کشف اشتباهات تکنیکی ۳. کشف اشتباهات در نتیجه‌ی به‌کارگیری نادرست رویه‌ها."

مرحله دوم: بین سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۶۰ - کاهش مسئولیت حسابرسان

رشد اقتصادی آمریکا در سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۶۰ امکان توسعه‌ی حسابرسی را از انگلستان به آمریکا به وجود آورد. در سال‌های احیای مجدد بعد از سقوط بورس وال استریت در سال ۱۹۲۹، سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری به‌سرعت گسترش یافت. وجود بازارهای اوراق بهادار توسعه‌یافته و موسسات تضمین‌کننده‌ی اعتباری نیز این رشد را تضمین کرد. با بزرگ‌تر شدن ابعاد شرکت‌ها، جدایی مدیریت از مالکیت در این دوره سرعت یافت. بدین ترتیب حرفه‌ی حسابرسی رفته‌رفته اهمیت کم‌تری برای کشف تقلب قائل شد و اجتماعی عمومی نسبت به تغییر رویکرد حسابرسی از کشف تقلب به اعتباربخشی صورت‌های مالی به‌وجود آمد.

مرحله سوم: بین سال‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۸۰ - انکار کامل مسئولیت حسابرسان

در پایان سال ۱۹۶۰، حرفه‌ی

حسابرسی وظیفه‌ی کشف تقلب را به طور کامل انکار کرد. این تغییر هدف حسابرسی به دلیل پاسخ‌گویی به نیازهای اطلاعاتی سرمایه‌گذاران جدیدی بود که دیدگاه‌شان نسبت به صورت‌های مالی تغییر کرده و به جای آنکه صورت‌های مالی را به عنوان مدارکی منعکس‌کننده مباشرت مدیران نسبت به منابع و سرمایه خود به حساب آورند، آن را مستندات برای تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خود می‌شناختند. در نتیجه، تمامی توجهات بر روی منصفانه بودن صورت‌های مالی که وضعیت مالی و عملکرد شرکت را نشان می‌داد متمرکز شد. در واقع در پایان دهه‌ی ۱۹۶۰، کشف تقلب از مسئولیت‌های مفروض حسابرسان تلقی نمی‌شد و گفته می‌شد حسابرسان وظیفه جست‌وجوی تقلب را ندارند و روش‌های حسابرسی به طور مشخص برای کشف تقلب قابل اتکا نیست. انکار مطلق مسئولیت حسابرسان نسبت به کشف تقلب به کمک نشریات حرفه‌ای آن زمان به‌صراحت مطرح می‌شد.

مرحله‌ی چهارم: بین سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۰ - افزایش نسبی مسئولیت حساب‌برسان

انکار مسئولیت کشف تقلب توسط حرفه‌ی حساب‌برسی، بروز تقلب‌های عمده‌ای را در سال‌های بعد از ۱۹۸۰ به دنبال داشت که حساب‌برسان موفق به کشف آن‌ها نشده بودند. به‌عنوان مثال، در ایالات متحد آمریکا، که سردمدار بازار سرمایه‌ی توسعه‌یافته است، زمانی که شرکت مک‌سان اند رابینز (Mcson and Robins) عمداً صورت‌های مالی خود را به واسطه‌ی متورم کردن ارزش موجودی کالا و حساب‌های دریافتی خود به مبلغ ۱۹ میلیون دلار در مقایسه با مجموع ارزش کل دارایی‌ها به مبلغ ۸۷ میلیون دلار ارائه کرده بود، رسوایی حسابداری عظیمی به بار آمد. بعد از سال ۱۹۸۰ اولین انتقادات نسبت به این تغییر هدف حساب‌برسی به وجود آمد. نظریه‌پردازان معتقد بودند که حساب‌برسان تنها به دنبال حمایت از منافع حرفه‌ی حساب‌برسی هستند تا این‌که تعهدات عمومی خود را نسبت به جامعه دنبال کنند. آن‌ها معتقد بودند در طول ۴۰ سال، کشف تقلب، هدف حساب‌برسی بوده است و این تغییر هدف، به دلیل تغییر در تقاضای مشتریان مؤسسات حساب‌برسی نیست، بلکه حرفه فقط به دنبال کاهش مسئولیت حساب‌برسان است. در سایه‌ی نقدهای فراوان که بیش‌تر تحت تأثیر افزایش حجم و تعداد تقلبات در شرکت‌ها بود، روشن شد که به‌عده نگرفتن مسئولیت کشف تقلب توسط حساب‌برسان دوام‌یافتنی نیست. بدین ترتیب در طرز تفکر صاحب‌نظران حرفه‌ی حساب‌برسی در مورد امر تقلب به تدریج تغییراتی به‌وجود آمد و ادبیات حرفه بدین شکل تعدیل شد که حساب‌برسی انجام شده باید به گونه‌ای انجام شود که از نبود تقلب با اهمیت

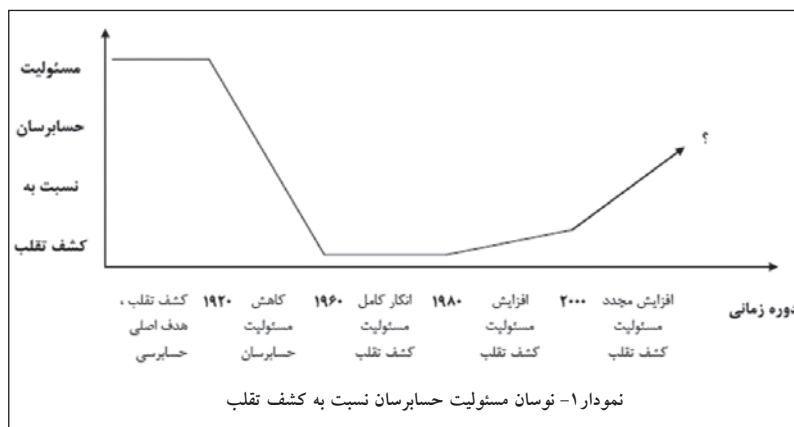
در صورت‌های مالی، اطمینانی معقول به دست آید. گرچه همانند دهه‌های پیش از سال ۱۹۲۰، دیگر کشف تقلب هدف اصلی حساب‌برسی نمی‌بود، اما این انتقادات باعث شد که حرفه کمی کوتاه بیاید و به وجود مسئولیت‌هایی - هر چند ناقص - در مورد کشف تقلب اذعان کنند.

مرحله‌ی پنجم: بین سال‌های ۲۰۰۰ تا امروز - افزایش مجدد مسئولیت حساب‌برسان

با وجود افزایش نسبی مسئولیت حساب‌برسان نسبت به دوره‌های قبل، با شروع قرن ۲۱، شرایط بحرانی‌تر شد. سقوط پی‌درپی شرکت‌های بزرگ از جمله انرون (۲۰۰۱)، وردکام (۲۰۰۲)، سان بیم (۲۰۰۳) آدلفیا (۲۰۰۵)، لمن برادرز (۲۰۰۸)،... در این سال‌ها کیفیت حساب‌برسی‌ها را زیر سؤال برده و بحران عدم اعتماد را برای حرفه‌ی حساب‌برسی به وجود آورد. بدین ترتیب بعد از سال ۲۰۰۰ حرفه‌ی حساب‌برسی با تهدید و چالشی جدی مواجه شد و نیاز بود که بار دیگر مسئولیت حساب‌برسان نسبت به کشف تقلب تغییرات جدی نماید. قانون ساربینز - آکسلی (آمریکا) در ژوئیه‌ی ۲۰۰۲، گزارش رامسی (استرالیا) در مارس ۲۰۰۳، گزارش‌های هیگس و اسمیت (بریتانیا) در ژانویه ۲۰۰۳ اولین اقدامات حرفه‌ای لازم برای کاهش این انتقادات شدید بود.

اما یکی از مهم‌ترین تحولاتی که پایه‌های آن از سال‌های قبل شروع شده بود و در ابتدای این دوران رسمیت یافت؛ پیدایش نوعی از حساب‌برسی به نام "حساب‌برسی تقلب" بود. تا پیش از این دوران، کتاب‌های مختلفی در زمینه‌ی حساب‌برسی تقلب تدوین شد که چندان مورد استقبال قرار نمی‌گرفت. اما با هجوم دعاوی حقوقی که بر علیه حساب‌برسان مطرح شد، حساب‌برسی تقلب مورد توجه جدی صاحب‌نظران حرفه‌ی حساب‌برسی قرار گرفت. به‌طور کلی از این دوران به بعد دیدگاه و عملکرد حرفه بار دیگر تغییر کرد و با شدت بیشتری به سمت افزایش مسئولیت حساب‌برسان نسبت به تقلب در حرکت است. هر چند که این رویکرد به‌کندی پیش می‌رود و هنوز با دیدگاه قبل از سال ۱۹۲۰ که هدف اصلی حساب‌برسی را کشف تقلب می‌دانست فاصله داریم، اما هیچ شکی نیست که حرفه‌ی حساب‌برسی چنین رویکردی داشته و این امر برای حفظ اعتبار حرفه نزد جامعه الزامی است.

اما آیا ما بار دیگر شاهد افزایش و یا کاهش در مسئولیت حساب‌برسان نسبت به تقلب خواهیم بود؟ آیا روزی فراخواهد رسید که بر اثر انتقادات شدید، حرفه‌ی حساب‌برسی مجبور شود که کشف تقلب را دیگر باره هدف اصلی خود قرار دهد؟ (نمودار ۱)

حسابرسی تقلب

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد از همان دهه‌های گذشته در استانداردها و کتب حسابرسی به لزوم توجه حسابرس به احتمال وجود تقلب در ثبت و گزارشگری مالی تاکید می‌شد. اما هر چه زمان پیش رفت، به‌ویژه بعد از فروپاشی شرکت‌های بزرگ از سال ۲۰۰۱ به بعد، حسابرسی تقلب مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفت، به طوری‌که هم اکنون در بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان دروس مربوط به حسابرسی تقلب تدریس می‌شود. امید است که در دانشگاه‌های کشورمان نیز چنین موضوعی مورد توجه قرار بگیرد.

حسابرسی تقلب با حسابرسی صورت‌های مالی متفاوت است. حسابرسی مالی اصولاً در پی جست‌وجو و کشف تقلب نیست، بلکه گواهی و شهادتی است بر این که آیا صورت‌های مالی به طور منصفانه تهیه و ارائه شده‌اند یا خیر. اما حسابرسی تقلب، حسابرسی ویژه‌ای برای کشف تقلبات صورت‌های مالی است. مفروضات زیربنایی حسابرسی تقلب شامل موارد زیر است:

- وقوع تقلب حتی در سیستم‌های حسابداری با کنترل‌های داخلی دقیق و سخت‌گیرانه هم امکان‌پذیر است.

- ظاهر تقلب در یک معامله ممکن است نشان‌دهنده‌ی مبلغ بی‌اهمیتی باشد، ولی ممکن است مبلغ با اهمیتی در آن مستتر شده باشد.

- اگر جست‌وجوگری حسابرسان تقلب، به‌قدر کافی طولانی و ژرف باشد، احتمالاً می‌توان نشانه‌ای از تقلب را باز شناخت.

- تقلبات ممکن است مربوط به هر سطحی از مراتب کارکنان، مدیریت و یا جامعه باشد.

حسابرسان تقلب باید علاوه بر مهارت‌های لازم برای حسابرسی مالی،

مهارت‌های ویژه‌ی دیگری نیز برای اجرای حسابرسی تقلب داشته باشند. از جمله‌ی این مهارت‌ها می‌توان به کسب شناخت از روش‌های مناسب برای گردآوری و مستندسازی شواهد زبان‌های ناشی از تقلب، مهارت پرس‌وجو از اشخاص ثالث، مهارت در ادای شهادت‌دهی، شناخت ماهیت تقلب از دیدگاه حقوقی، قانونی و حسابرسی، داشتن مهارت و تجربه‌ی کافی در شناخت تقلبات مربوط به حرفه‌های مختلف مثل تقلبات بانکی، تقلبات در حرفه‌ی بیمه، تقلبات در صنایع تولیدی مختلف، تقلبات در خرده‌فروشی،... اشاره کرد.

گفتنی است که نوع دیگری از حسابرسی نیز به نام حسابرسی دادگاهی وجود دارد که با حسابرسی تقلب متفاوت است. این حسابرسی از لحاظ زمانی کمی بعد از حسابرسی تقلب اجرا می‌شود. در این نوع حسابرسی، معاملات پیچیده‌ی مالی و داده‌های عددی به زبانی ترجمه شود که حتی اشخاص عادی آن را درک کنند. حسابرسان دادگاهی علاوه بر دارا بودن مهارت‌های تخصصی حسابداری و حسابرسی، باید مهارت‌هایی چون بازرسی کیفی، گزارش نویسی، ادای شهادت تخصصی، قدرت فهماندن مطلب، رفتار حرفه‌ای،... را نیز دارا باشند.

اصول سیزده‌گانه حسابرسی تقلب

در مورد حسابرسی تقلب سیزده اصل مطرح شده است که به نوعی تفاوت‌های آن را با حسابرسی مالی آشکار می‌کند. این اصول به شرح زیر است:

۱- تفاوت اصلی حسابرسی تقلب با حسابرسی مالی بیش‌تر در طرز تفکر و دیدگاه است تا روش کار.

۲- محور کار حسابرسان تقلب، تاکید بر استثناها، موارد غیرمعمول،

تخلفات حسابداری، و الگوهای رفتاری است تا این‌که به اشتباهات و از قلم افتادگی‌ها توجه کنند.

۳- مبنای اصلی آموزش در حسابرسی کشف تقلب، "تجربه" است نه کتاب‌ها و متون حسابرسی. آموزش در این زمینه مثل آن است که حسابرس مانند یک مجرم فکر کند که ضعیف‌ترین حلقه در سیستم کنترل داخلی صاحب‌کار چه چیزی است.

۴- از چشم انداز حسابرسی مالی، تقلب، ارائه نادرست و عمدی رویدادهای مالی "با اهمیت" است. اما از دیدگاه حسابرسی تقلب، تقلب ارائه نادرست و عمدی کلیه رویدادهای مالی حتی بی‌اهمیت است.

۵- تقلب با انگیزه‌های اقتصادی، خود بینی، فکری (ایدئولوژیک)، ذهنی و روانی انجام می‌شود.

۶- نظریه‌های ساختارمند تقلب در برگیرنده‌ی انگیزش، فرصت و منافع هستند.

۷- تقلب در محیط حسابداری رایانه‌ای می‌تواند در هر یک از مراحل ورودی یا درون‌داد، میان‌داد، پردازش و برون‌داد انجام شود.

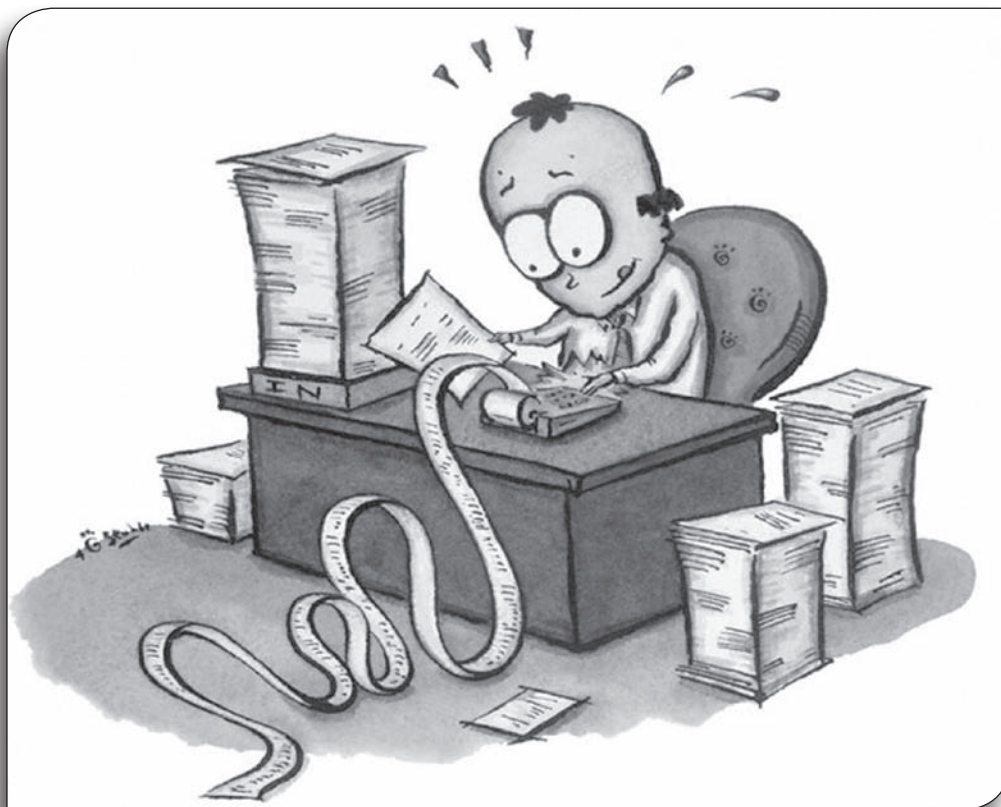
۸- رایج‌ترین زمینه‌های تقلب در کارکنان رده پایین مربوط به موارد پرداخت (بدهی‌ها، حقوق و ادعاهای مربوط به هزینه‌ها و مزایا) است.

۹- رایج‌ترین زمینه‌های تقلب در سطوح مدیران رده بالا، به هموارسازی سود^۱ مربوط است.

۱۰- تقلب‌های حسابداری اغلب از نبود کنترل‌های داخلی سرچشمه می‌گیرد.

۱۱- "زبان‌های" ناشی از تقلبات با سرعت بیش‌تری نسبت به رشد "تعداد" تقلبات حرکت می‌کند.

۱۲- کشف تصادفی تقلبات، فراوان‌تر از کشف تقلبات با طراحی تکنیک‌های حسابرسی است.

یک از آن‌ها به طور ویژه برای کشف تقلب تدوین نشده‌اند.

- پی بردن به به وجود تقلب، بیش‌تر هنر است تا علم. هم تفکر ابتکاری و خلاقانه می‌خواهد، هم باریک‌سنجی و تمامیت علمی.

- برای حسابرسی تقلبات، سماجت، پی‌گیری و اعتماد به نفس مهم‌تر از آشنایی صرف با اصول و استانداردهای حسابرسی است.

نظریه‌ی حسابرسی تقلبات رایانه‌ای

از سال ۱۹۵۰ استفاده از رایانه برای کاربردهای تجاری در ایالات متحده رواج یافت اما تا سال ۱۹۵۸ کاری جدی در زمینه‌ی جرم‌های رایانه‌ای صورت نگرفته بود تا این که موسسه‌ی بین‌المللی پژوهش استنفورد به طور رسمی شروع به گردآوری کاربردهای تقلب‌انگیز رایانه‌ای کرد که در صورت‌های مالی شرکت‌های سهامی بزرگ رخ می‌داد.

نظریه‌ی تقلبات رایانه‌ای، ترکیبی از سه مفهوم انگیزه‌ها، فرصت‌ها، وسایل و روش‌ها است (MOMM)^۲ که به

حسابرسی تقلب صورت پذیرفته است. اما بهتر است بدانید تا به حال روش‌شناسی جامعی درباره‌ی کشف تقلب به وجود نیامده است که مانند استانداردهای حسابرسی مالی، مورد پذیرش عمومی باشد. شاید این موضوع به دلیل تنوع و گستردگی تقلبات در حرفه‌های گوناگون باشد. آن‌چه هم اکنون از حسابرسی تقلب وجود دارد، مجموعه‌ای از ترفندها است که ممکن است فقط در برخی موارد به کار روند و نمی‌توان آن‌ها را به همه‌ی موارد تعمیم داد.

همان‌گونه که بیان شد در مورد حسابرسی تقلب، روش‌شناسی مورد پذیرش همگان وجود ندارد. بلکه به‌جای فنون ساختارمند، گرایش ذهنی در زمینه‌ی حسابرسی تقلب وجود دارد. در این باره چند نکته به ذهن‌خطور می‌کند:

- تقلب را هم می‌توان یافت، و هم می‌توان به صورت تصادفی کشف کرد.
- روش‌ها و فنون حسابرسی مالی، به‌اصطلاح می‌آیند و می‌روند، ولی هیچ

۱۳- برای پیش‌گیری از تقلب همان‌قدر که کنترل‌های داخلی مناسب ضروری است، در عین حال نیاز به محیط کاری است که در آن به درست‌کاری کارکنان و اعتماد متقابل میان آن‌ها ارزش قائل می‌شوند.

آیا کشف تقلبات "تصادفی" است یا بر مبنای "اصول علمی" است؟

مفهوم رایجی در حرفه‌ی حسابرسی وجود دارد که بر اساس آن: "اکثریت تقلبات به طور تصادفی کشف می‌شوند، نه با حسابرسی و طراحی سیستم حسابداری". اگر این مفهوم کاملاً صحت داشته باشد، یعنی حسابرسی تقلب هیچ پایه‌ی علمی ندارد و بیش‌تر تقلبات اتفاقی کشف می‌شوند. در این صورت چه ارزشی می‌توان برای استانداردها، روش‌ها و مبانی علمی حسابرسی تقلب قائل شد؟ حقیقت این است که در بعضی از موارد، موفقیت حسابرسان در کشف تقلب تصادفی بوده است، اما در برخی دیگر از موارد بر پایه‌ی نظامی شکل یافته و استفاده از روش‌ها و فنون تخصصی

صورت خلاصه آن را بیان می‌کنیم.
 ✓ انگیزه‌ها: انگیزه‌هایی که ممکن است شخصی به جرم رایانه‌ای مرتکب شود، شامل:

۱- انگیزه‌های مالی: مقصود اصلی شخص مصمم به انجام تقلب است که اشتیاق به کسب منفعت مالی دارد.

۲- انگیزه‌ی خودبینی: برانگیزاننده‌ی احساس نیاز به نشان دادن هوشمندی و زیرکی خود به دیگران است.

۳- انگیزه‌ی بینشی: شخص متقلب دست به اقدام انتقام‌جویانه علیه کسی یا چیزی می‌زند که به نظرش عامل ستم‌کاری به او بوده است.

۴- انگیزه‌ی روان‌پریشی: از کج فهمی واقعیت، یا داشتن ترس و اضطراب از عوامل موهوم ناشی می‌گیرد. تعداد کمی از تقلبات صورت گرفته به این گونه انگیزه نسبت داده شده است.

✓ فرصت‌ها: فرصت‌ها ناشی از فرصت‌های درون‌سازمانی و برون‌سازمانی است.

۱- فرصت‌های درون‌سازمانی: در واداشتن افراد به تقلبات رایانه‌ای شامل مواردی چون محیط کار، نظام تنبیه و پاداش، درجه‌ی اعتماد متقابل میان کارکنان، درجه‌ی اعتبار موازین اخلاقی، درجه‌ی اعمال قدرت برای کارکرد، کیفیت کنترل داخلی و... است.

۲- فرصت‌های برون‌سازمانی:

شامل مواردی چون رسوم و ارزش‌های اخلاقی، شرایط رقابتی در صنعت، شرایط اقتصادی کشور و جهان و... است.

✓ روش‌ها: روش‌هایی که ممکن است شخصی به جرم رایانه‌ای مرتکب شود، شامل:

۱- دست‌کاری داده‌های ورودی: یعنی داده‌های تحریف شده، ساختگی و جعلی را که بیش‌تر یا کم‌تر از واقع هستند وارد سیستم کنند.

۲- دست‌کاری پردازشی: برای این کار نیاز به دانش برنامه‌نویسی است. نرم‌افزارهایی چون Trojan horse، Trap door و time bomb از این نوع هستند.

۳- دست‌کاری داده‌های خروجی: شامل دزدی اطلاعات و اعمال تغییراتی در آن‌ها و بارگذاری مجدد اطلاعات در سیستم است.

✓ خصوصیات: خصوصیات محیط رایانه‌ای بیان‌گر ویژگی‌هایی است که امکان تقلب را به شکل خاص در این محیط ایجاد می‌کند و شامل:

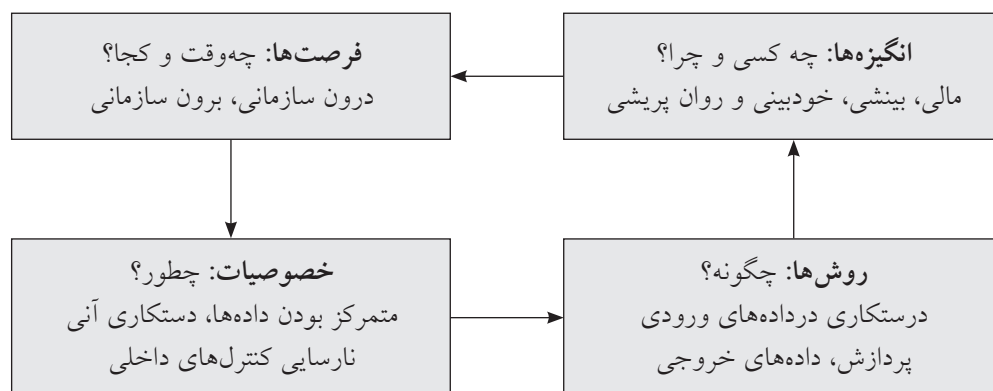
۱- متمرکز بودن داده‌ها: سیستم‌های رایانه‌ای داده‌ها را معمولاً از همه‌ی بخش‌های سازمان در یک مرکز گردآوری می‌کنند. از این رو شخص مجرم برای دستیابی یکجا به همه‌ی اطلاعات سازمان به چیزی جز یک رمز ورود احتیاج ندارد.

۲- امکان دست‌کاری آنی: پس از ورود غیر مجاز یک مجرم به شبکه، سیستم فرد مجاز را از غیر مجاز نمی‌تواند شناسایی کند. رایانه به محض دریافت فرمان، بی‌درنگ آن را اجرا می‌کند. از این رو سرعت رایانه احتمال لو رفتن مجرم را بسیار کاهش می‌دهد.

۳- نارسایی کنترل‌های داخلی رایانه: بسیاری از برنامه‌نویسان و تحلیل‌گران رایانه اطلاعات دقیقی درباره‌ی کنترل‌های داخلی حسابداری ندارد. این امر موجب می‌شود که بعضی از سیستم‌های حسابداری بدون کنترل‌های کافی طراحی شوند. همچنین ممکن است این سیستم‌ها در آینده تغییرات ساختاری کنند اما به لزوم تغییرات متناسب در کنترل‌های داخلی توجهی نشود. (نمودار ۲)

منحصر به فرد بودن حسابرسی تقلب

هر تقلبی پیچ‌وخم‌هایی منحصر به خود دارد. همه‌ی سارقان یک جور فکر نمی‌کنند. آن‌ها فرصت طلب‌اند. هر جا که موقعیت برای دزدیدن مساعد باشد، آن‌ها بهترین راه را انتخاب می‌کنند. در دنیای واقعی، متقلبان آثاری از خود بر جای می‌گذارند که حساب‌رسان باید یاد بگیرند که چه‌گونه این نشانه‌ها را کشف کنند. نکته‌ی حائز اهمیت این است

نمودار ۲- حسابرسی تقلبات رایانه‌ای

که دستور و نسخه‌های پیش‌ساخته‌ی حسابرسی مالی در این جا چندان اثربخش نیست. البته حسابرسی تقلبات نیز مانند حسابرسی مالی دارای برنامه‌ریزی است اما استفاده از چک‌لیست‌ها، پرسشنامه‌ها، مصاحبه‌ها و پرس‌وجوهای ساختارمند و برنامه‌های پیش‌ساخته و پیش‌هنگام حسابرسی، ممکن است در برخی از موارد حتی اثری معکوس داشته باشد. شخصی حرفه‌ای که قصد تقلب دارد، به قول معروف مانند دزدی است که با چراغ می‌آید. یعنی با مطالعه‌ی چک‌لیست‌ها و سایر برنامه‌های پیش‌ساخته حسابرس، با آن‌ها آشنا شده و تلاش می‌کند در دام حسابرس گرفتار نشود. از این رو، ذهن حسابرس تقلبات، باید عادت کند در ابتدای کار، بی هدف و نا آرام به این سو و آن سو برود. هر چیزی باید کنجکاویش را برانگیزد. او باید درک کند که هر کار حسابرسی

تقلب، یک محیط جدید است، با آدم‌های جدید و سیستم‌های جدید. این فرض که تجربه‌های گذشته برای حل مسئله کفایت می‌کند، استدلالی ظاهر فریب است. تقلبات مانند دانه‌های برف هستند که به اندازه‌ها، شکل‌ها، و فشردگی‌های متفاوت در می‌آیند و با مشاهده‌ی یکی از آن‌ها نمی‌توان وزن و اندازه‌ی دیگری را به دست آورد. در واقع تمامی توجه باید بر مسئله حاضر متمرکز شود. مراجعه با تجربیات گذشته و پیش‌ساخته ممکن است باعث انحراف از کشف تقلب شود.

نتیجه‌گیری

به گفته‌ی جامعه‌شناسان، رفتار مجرمانه، رفتاری اکتسابی است که مجرم آن را از دیگران می‌آموزد. اما حسابرسی تقلب بیش‌تر خودآموزخته است تا آموخته از دیگران. یعنی حسابرسی

تقلبات را به‌سختی می‌توان یاد داد بلکه حسابرس باید آن را خود یاد بگیرد. حسابرسی تقلبات کار آسانی نیست، کاری جان‌فرسا و آمیخته با ناکامی‌ها است. حسابرس تقلبات، خود را غرق در انبوهی از اطلاعات می‌بیند که غالباً نمی‌داند دنبال چه چیزی باید بگردد، یا حتی چرا باید در جست‌وجوی چیزی باشد. جز این که می‌بیند نسبت به چیزی مظنون است. نبود روش‌شناسی جامع و فراگیر که مورد پذیرش عموم باشد نیز کار را دشوارتر می‌کند.

به هر حال، در مورد تقلب، و حسابرسی، کشف و گزارشگری آن، در ابتدای راه هستیم و برخوردی جامع با مسئله‌ی تقلب، مستلزم بررسی گسترده پیرامون انواع تقلب‌ها در حرفه‌های مختلف است که می‌تواند در پژوهش‌های آتی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

159.2007.

7- Cuijpers, R. & Buijink, W. Fraudulent Financial Reporting: A Study of Determinants and Consequences, *European Accounting Review*, vol. 14, no. 3, pp. 487-524. 2008.

8- Fassin, Y, The Reason Behind Non-Ethical Behavior in Business and Entrepreneurship, *Journal of Business Ethics* 60, 265-279, 2005.

9- Lee-Heang, Azham md. Ali, The evolution of auditing: An analysis of the historical development, *Journal Of Modern Accounting And Auditing*, ISSN1548-6583, USA, , VOL 4, NO.12, Dec.2008.

10- Tommie W. Singleton, Aaron J. Singleton, *Fraud Auditing and Forensic Accounting*, Published by John Wiely and sons, fourth edition, 2010.

11- Stanley, J.D. & Todd DeZoort, How Do Audit Seniors Respond to Heightened Fraud Risk? *Strategic Management Journal* 26, 181-195, 2005.

12- Tochukwu Anthony Okafor, Impact of the Fraud Triangle on Audit Process, *University Advanced Research Journal*, No. 1, p. 128, 2009.

۱- وکیلی فرد حمید رضا، جبارزاده کنگرلوئی سعید، سلطان احمدی اکبر پور رضا، بررسی ویژگی‌های تقلب در صورت‌های مالی، فصلنامه حسابدار، سال ۲۴، شماره ۲۱۰، زمستان ۱۳۸۸.

2- Allen R. jack , Fraud Risk Identification and Fraud Risk Assessment, *Information Security Journal*, no.17, No. 1, 2007.

3- Anderson Peter, Loyeung Anna, , P. Matolcsy zoltan, An Analysis of the Fraud Auditing, *Strategic Management Journal* 26, 181-195, 2011.

4- Association of Certified Fraud Examiners (ACFE), Report to the Nation on Occupational Fraud & Abuse, Austin, TX: ACFE, 2008.

5- Bologna, G. jack, J.Lindquist, Robert, *Fraud Auditing And Forensic Accounting*, Published by John Wiely and sons, second edition, 2010.

6- Castellano J.G. and B.C. Melancon, Does Audit Tenure Lead to More Fraud? *Journal of Accounting & Public Policy*, vol. 26, no. 2, pp. 131-

1- Income smoothing

2- Motivations, Opportunities, Means, Methods

پی‌نویس‌ها